

“Het zijn vreemde tijden,” zo hoor je deze dagen veelvuldig zeggen. Op Bovendonk was het studieweekend van 6 tot en met 8 maart nog heel gewoon. Iedereen was aanwezig. Er werd college gegeven, samen gebeden en samen gegeten. Het weekend werd zoals gebruikelijk afgesloten met “tot over veertien dagen!” Sinds dat weekend zijn de studenten echter niet meer op Bovendonk geweest.

De periode die we op dit moment doormaken is in vele opzichten ongekend. Kijken we naar het kerkelijk leven, dan hebben we te maken met diepingrijpende maatregelen. Wie had ooit kunnen bedenken dat wereldwijd wekenlang publieke kerkdiensten verboden zouden zijn en gelovigen de communie niet zouden mogen ontvangen. Bij dit soort maatregelen denk je eerder aan een dictatuur of aan landen als Noord-Korea en Saoedi-Arabië. Niets van dit alles. We leggen het onszelf op om elkaar en vooral ook oude en kwetsbare mensen te beschermen. Zelfs paus Franciscus ziet af van ontmoetingen met mensen. Iconisch is inmiddels de buitengewone Urbi et orbi-zegen op een leeg Sint Pietersplein.

Niet samenkomen en geen communie ontvangen gaat in tegen alles wat met geloven en Eucharistie te maken heeft. Doordat we echter bijna letterlijk stil zijn gezet, is er ook tijd om stil te staan bij alle dingen die we gewoonlijk doen.

Veel vanzelfsprekendheden zijn weggefallen, maar daardoor komt ook de vraag op: “Wat is nu wezenlijk?” Dit geldt ook voor ons als opleiding. Alles gaat zoveel mogelijk (digitaal) door. Tegelijkertijd wordt het proces van nadenken over de toekomst van de opleiding versneld.

Als Kerk zijn we in transitie. We gaan over van een brede Volkskerk naar een kleinere missionaire Kerk. Dit heeft als vanzelf ook consequenties voor de opleiding. De komende periode zal het curriculum van de opleiding opnieuw tegen het licht gehouden worden en geënt op de missionaire Kerk. We doen dit met twee nieuwe stafleden. Aan het einde van dit studiejaar vindt namelijk een wisseling in de staf plaats. In deze nieuwsbrief nemen we afscheid van Vincent de Haas en Ben Hartmann. In de nieuwsbrief van november zullen de beide nieuwe stafleden, mevrouw Martine van Bouwdijk en pater Lindeijer SJ, zich aan u voorstellen.

Wat de nieuwsbrief betreft, wens ik u veel leesplezier toe. Wat de huidige tijd betreft, wens ik u waar nodig sterkte en wijsheid toe, maar bovenal groei in het Paasgeloof dat Christus voor ons alles ten goede heeft geleid.

Rector N.M. Schnell

Vincent de Haas neemt afscheid als staflid

IN DANKBAARHEID OMKIJKEN

Op 1 maart 1996 belde ik aan bij het opleidings- en vormingshuis "Maria ter Engelen" in de Overakkerstraat in Breda. Toen iemand de deur opdeed, werd dat het begin van een bijzondere loopbaan. Ik was gevraagd voor de opleidingen van alleen het Bisdom van Breda. Maar al snel voegde zich daar meer bisdommen en ook ordes en congregaties bij, omdat ik studierector werd van de Priesteropleiding Bovendonk (na 2001 de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk). Nu ik mag terugkijken, komen er vele herinneringen boven. Wat niet verwonderlijk is omdat het over bijna 25 jaar gaat.

Enige jaren geleden kreeg ik de verantwoordelijkheid voor het vormingstraject van de studenten. In die taak komt het meest aan het licht wat elk staflid doet, namelijk mensen coachen op weg naar het einddoel. De vormingscoördinator is verantwoordelijk om studenten hun opleidingsplannen tot uitvoer te laten brengen. Van een dergelijke functionaris wordt verwacht dat hij of zij een hart heeft voor studenten en graag met hen samenwerkt. Ook wordt er verondersteld dat hij/zij voeling heeft met hun wereld. Hij moet communicatief zijn. Hij moet aanwezig zijn en aandacht hebben voor iedere student. Ja, ook hoort hij zelf flexibel, leergierig en stressbestendig te zijn. In de PDOB draait het niet om zijn wereld, maar om de wereld van de student. Voortdurend gaat het om die ene vraag: wat heeft een student nodig om het einddoel te bereiken?

Of ik hierin geslaagd ben, laat ik graag aan anderen over. Wat ik al snel merkte dat ik op de een of andere manier niet alleen een verantwoordelijke was, maar ook een rolmodel moest zijn voor veel studenten. Als ik de onderwijswereld ooit goed begrepen heb, is dat juist de grootste uitdaging voor elke docent en elk staflid: een rolmodel worden voor studenten. Als het lukt, is het dé grote stimulans in het leerproces van elke student. Een andere vraag is: kon ik een algemeen vormingsplan ontwikkelen voor studenten?

De basis ervan bestaat uit de algemene begeleiding, waarin de leervragen van de student voortdurend aan de orde zijn: wat wil jij leren? Wat heb jij nodig? Waar liggen jouw zwakke kanten? Wat zijn jouw sterke kanten? Wat zijn dan de uitdagingen voor jou? Hoe 's(pecifiek) m(eetbaar) a(cceptabel) r(ealistisch) t(ijdgebonden)' kan jij je leerdoelen formuleren? Als vormingscoördinator mocht ik een spiegel en een tegenover zijn voor elke student. Dat heb ik het meest bijzondere gevonden aan deze functie.

Een bijzondere uitdaging was voor mij de begeleiding van de eindwerkstukken. De eerste opdracht is de student te vragen een concreet pastoraal of diakonaal project te ontwikkelen in het tweede semester van jaar 5. Uit dit project vloeit een vraagstelling voort als start van het eindwerkstuk. De uitdaging ligt erin die vraagstelling zo precies mogelijk te maken. De inzet is de student tot een diepgaande reflectie te brengen op zijn eigen pastoraal of diakonaal handelen, in het bijzonder tot de verwoording van het eigen kerkbeeld en van het eigen ambtsbeeld. Die laatste twee beelden zullen de student inzicht geven hoe hij in de toekomst priester of diaken wil zijn binnen de kerk.

Er ligt een nieuwe missionaire opdracht voor de kerk, en daarmee ook voor de opleiding. Dat vraagt om mensen die op een nieuwe manier aan de slag gaan. Mede door het feit dat ik de AOW-gerechtigde leeftijd gepasseerd ben, draag ik het stokje nu over. Moge Gods zegen op staf en studenten van de PDOB rusten.

Ed Doe en Sander Hof ronden opleiding af

Eind juni zal een drietal studenten hun getuigschrift ontvangen en daarmee hun opleiding afronden. Ed Doe en Sander Hof zijn twee van hen. Zij zullen in een tweegesprek hun ervaringen met de opleiding en hun verwachtingen voor de toekomst met ons delen.

Jullie nemen bijna afscheid van de opleiding. Je sluit daarmee een lang traject van opleiding en vorming af. Hoe ben je er destijds toe gekomen om met de opleiding te beginnen?

Ed: 'Ik droeg lang het verlangen om iets te willen doen voor de Kerk en voor de medemens. Ik voelde dat er iets ontbrak in mijn leven maar wist niet precies wat dat was. Ik ben gelukkig getrouwd, heb drie mooie, gezonde kinderen en had een goede baan in de IT-sector. We zijn een gelovig katholiek gezin, waarin Christus centraal staat. Maar toch voelde ik mij onrustig. Ik heb dit in mijn gebeden aan de Heer voorgelegd en Hem echt op de man af gevraagd: "God, zeg maar wat ik moet doen, mij geschiede naar uw woord, als ik U kan dienen, stel mij dan daartoe in staat..."

Een aantal weken later zag ik een websitebericht van het bisdom Rotterdam over permanent diaken worden en daar gebeurde het eigenlijk! Ik werd diep in mijn ziel geraakt, er kwam een vuur dat brandde voor de Heer. Het was een gevoel dat ik er eindelijk van overtuigd was dat dit de weg, de waarheid en het leven voor mij is. Ik wist eigenlijk helemaal niet wat een diaken was en dat er een opleiding bestond voor mannen met een late roeping. Na het lezen van deze info ben ik mij gaan oriënteren. In september 2014 kreeg ik toestemming om te mogen beginnen aan de opleiding.'

Sander begon in 2016 aan de opleiding. 'Ik heb de opleiding in vier jaar kunnen doen omdat ik al eerder theologie had gestudeerd aan de theologische universiteit in Kampen. Daardoor had ik wat vrijstellingen. Ik ben van protestantse huize en ben na een lange tijd – ruim 11 jaar – van bidden, studie, wikken en wegen samen met mijn vrouw Katholiek geworden. Na mijn overgang naar de Katholieke Kerk wilde ik de roeping die ik in mijn tienerjaren had ervaren verder onderzoeken. Het bisdom Rotterdam gaf mij de mogelijkheid om dit in Bovendonk te doen. In 2017 vroeg Mgr. v.d. Hout mij of ik de overstap wilde maken naar het bisdom Groningen-Leeuwarden. Na toestemming van bisschop v.d. Hende heb ik die transfer dus gemaakt.

En dan begint te opleiding. Wat kan je je nog herinneren van de eerste weekenden? En welke verwachtingen had je vooraf?

Sander: 'Ik vond de eerste weekenden vooral heel vermoeiend! Alles is nieuw en je wordt geleefd in zo'n weekend. Voor mij duurde het even voordat ik daaraan gewend was. Maar het was mooi om te merken dat medestudenten echt naar je omkeken. Iedereen had in die situatie gezeten. Wat ik heel mooi vond was dat er een diepe herkenning onderling is over waarom we hier zitten. Iedereen is op een eigen manier bezig met het onderzoeken van zijn roeping. Dat creëert een diepe onderlinge verbondenheid. Natuurlijk was het ook spannend hoe mijn vrouw het zou ervaren. Terwijl ik geleefd werd in zo'n weekend zat zij alleen thuis. Ik heb vaak gezegd dat deze studie voor haar wellicht een groter offer is geweest dan voor mij. Ik ben dankbaar dat zij me altijd heeft gesteund'

Ed herkent zich hier wel in: 'Ik twijfelde ook of het allemaal wel te doen was, want je bent toch om de twee weken een weekend weg. Dat is een enorme opgave, ook voor mijn vrouw en onze drie kleine kinderen. Mijn vrouw heeft mij altijd gesteund anders had ik de opleiding nooit kunnen doen!

Ik vond het vooral spannend in het begin. De studieweekenden voelden gelijk goed aan. Die collegialiteit, broederlijkheid en vriendschap die Sander noemt herken ik. Ik wilde me gewoon concentreren op het leerjaar dat voor mij lag.

Er zoveel mogelijk uit halen door mij open te stellen voor de opleiding, de vorming en voor de Heer. Ik vond het belangrijk om de vreugde in de Heer en het verlangen te blijven ervaren. Ik weet nog heel goed dat ik sommige colleges in het begin zo mooi vond dat het kippenvel op mijn armen stond!

Hoe heb je de jaren op Bovendonk ervaren?

'Als zeer waardevol,' zegt Ed direct, 'een broederlijke gemeenschap. Maar ook als loodzwaar. Al die weekenden waarin ik mijn gezin alleen moest laten, de vele uren die ik nodig had om de tentamens te kunnen voorbereiden. Daarnaast had ik nog mijn werk, mijn gezin, etc. Naarmate de opleiding vorderde voelde ik wel dat het steeds meer een strijd voor mij werd en ging het mij steeds meer tegen staan om naar Bovendonk te rijden. Maar als ik er dan weer eenmaal was, dan was ik er ook en was ik thuis om mijn roeping te kunnen uitzuiveren!'

Bij deze laatste opmerking zit Sander instemmend te knikken. 'Dat herken ik helemaal! Ik moet ruim 2,5 uur rijden om naar Bovendonk te komen. Dan sta je niet altijd te trappelen om weer te mogen. Dat hoort ook bij het onderzoeken van je roeping. Gaandeweg ben ik het gaan beschouwen als een oefening om trouw te blijven. Als iets de moeite waard is dan is het ook veel moeite waard. Dat heb ik in de afgelopen jaren ondervonden.'

Er zijn ook vast dingen geweest die je verrast hebben.

Sander: 'Er zijn op verschillende gebieden verrassingen geweest. De verbondenheid en de steun van de staf en medestudenten op momenten waarop het moeilijk is, is wat dat betreft wel de grootste voor mij.'

Ed: 'Ik merk dat ik een ontzettende groei heb doorgemaakt op persoonlijk vlak. Ik ben een jongen uit Rotterdam-Zuid en toen ik begon aan de opleiding maakte ik mij een beetje zorgen over mijn achtergrond en het milieu waarin ik ben opgegroeid. Ik dacht in het begin dat priester- en diakenstudenten allemaal van die heel vrome mensen waren, die op een heel andere golfengte zaten, maar ik had het volledig mis. Ik heb juist heel veel kunnen leren van mijn medebroeders. Ik zal hen zeker gaan missen!'

Jullie zijn allebei voorgedragen voor de wijding. Daarmee gaan jullie nu de toekomst in. Welke lessen en ervaringen, die je in de opleiding heb opgedaan, neem je mee?

'Dat zijn er nogal wat,' zegt Sander na enig nadenken. 'Maar één van deze lessen is blijven reflecteren. Mezelf steeds weer de vraag stellen: Wat gebeurt er en op welke wijze heb ik daar invloed op? Zoals ik eerder aangaf is het in deze opleiding ook een kwestie geweest van volhouden en trouw blijven om een ingeslagen weg te blijven gaan. Ook die trouw neem ik mee in mijn dienstwerk in de parochie. Ik zie de toekomst met vertrouwen tegemoet.'

Ook Ed spreekt dat vertrouwen uit: *'Ik wil vertrouwen op de roepstem van de Heer en mijn relatie met Hem onderhouden, om zo kracht en genade te ontvangen om werkzaam te zijn voor God, Zijn Kerk en voor de medemens en om Hem present te stellen in de wereld op een liefdevolle manier.'*

Wat wil je de staf, studenten, docenten en alle andere betrokkenen bij de opleiding meegeven?

Ed: 'Ik heb geleerd dat ik geen diaken kan en wil zijn zonder gemeenschap en dat ik iedereen op Bovendonk keihard nodig heb gehad om gevormd te worden en om de roepstem van God te kunnen bevestigen met een: "Ja, hier ben ik..." Ik hoop en bid dat Bovendonk nog lang zal blijven bestaan en dat het een plek zal blijven waar iedereen de ruimte krijgt om zijn roeping te kunnen uitzuiveren. Mijn dank hiervoor aan allen!'

Uiteraard sluit Sander zich bij deze dank aan. En hij voegt daaraan toe: 'Ik heb veel mogen ontvangen in Bovendonk. Daar ben ik iedereen heel dankbaar voor. Ik wens de staf, studenten, docenten en alle andere betrokkenen een open hart en een open oog. Om op die manier opmerkzaam te zijn voor het spreken van de Geest in de tekenen van de tijd en vanuit Schrift en Traditie daarop te reageren.'

Staf neemt afscheid van Ben Hartmann

Op het einde van het studiejaar 2019-2020 neemt Ben Hartmann afscheid als studierector van de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk. Hij behoudt zijn taken als secretaris-generaal en missiesecretaris van het bisdom Breda. De functie van studiecoördinator ruilt hij in voor die van bisschoppelijk gedelegeerde voor het onderwijs. Daarnaast blijft Ben Hartmann als docent verbonden aan de Priester- en Diakenopleiding.

Ben reflecteert op de afgelopen vijf jaar. "Voordat ik in het bisdom Breda ging werken was ik studierector van het Bonifatius-Instituut in Vogelenzang. Deze instelling was verbonden met de priesteropleiding De Tiltenberg maar daar wel van onderscheiden. Het is een vergelijkbaar instituut. Het richt zich op oudere studenten. Om de veertien dagen komen ze bij elkaar. Zij brengen veel offers om theologie te studeren. In de studie nemen zij hun levenservaring mee. De studenten zijn erg gemotiveerd. Van invloed is dat de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk een 'beroepsopleiding' is. Bovendonk leidt niet op tot een wetenschappelijke carrière. Dat betekent dat de achtergronden van studenten heel uiteenlopend kunnen zijn. De een heeft meer moeite met het studeren dan de ander. Je ziet ook hoe ze elkaar helpen. Dat vind ik mooi."

"De studenten van Bovendonk zijn allen op weg naar hetzelfde doel. Ze hopen op het einde van hun opleiding tot priester of diaken gewijd te worden. Het gaat erom dat ze daarnaar toe groeien. Het gaat om Bovendonk dan niet alleen om het verwerven van kennis. De persoonlijke ontwikkeling is ook van belang maar veel loopt via de studie. Je maakt kennis met theologische theorieën. Dan is ook je eigen geloof in het geding. Dat is soms erg confronterend. De studenten van het Bonifatiusinstituut vormden een gemengd gezelschap, zowel qua motivatie maar ook wat betreft geslacht. Er studeerden ook dames. Dat gaf een eigen dynamiek. Bovendonk is een pure ambtsopleiding. Het voordeel daarvan is dat studenten als het ware onder elkaar zijn en in een beschermde omgeving kunnen groeien."

"Ik ben altijd getroffen door de motivatie van de docenten," zegt Ben. "Velen zijn al lang aan de opleiding verbonden. Ze leggen een groot verantwoordelijkheidsgevoel aan de dag. Het is niet altijd eenvoudig docenten te vinden."

"Op de vraag of het mogelijk is lessen digitaal aan te bieden antwoordt Ben: "Door de coronacrisis zijn wij momenteel gedwongen deze weg te gaan. Ik weet niet of dit blijvend zal zijn. Er gaat niets boven een werkelijk contact. Je mist de sfeer in de groep, de subtiele lichaamstaal. Een docent getuigt niet alleen door wat hij vertelt maar ook door zijn persoonlijkheid. Misschien zijn digitale lessen wel mogelijk voor gastdocenten. Zij hoeven dan ook niet de reis te maken."

Ben volgde vijf jaar geleden Jan Brok op. "In die vijf jaar zijn er in het curriculum geen grote veranderingen doorgevoerd. De interessantste ontwikkelingen vinden eigenlijk nu plaats. In de toekomst zal het pastoraat missionair zijn. Voor de opleiding betekent dat dat onze studenten voorbereid worden op de missionaire Kerk. Dit zal ook gevolgen hebben voor het curriculum." Ben Hartmann verduidelijkt dit met enkele voorbeelden. "We nemen nieuwe vakken in het studieprogramma op zoals communicatie en hedendaagse postmoderne stromingen. In de colleges exegetisch bestond tot dusverre geen afzonderlijke aandacht voor het boek Handelingen der Apostelen. Dit boek vertelt ons over het missionaire karakter van de vroege Kerk en vormt als zodanig ook een referentiepunt voor de evangelisatie nu. In zijn verkondiging verwijst paus Franciscus herhaaldelijk naar dit boek. Sommige vakken krijgen een op de missionaire situatie toegespitste inhoud."

Ben blikte met vreugde op zijn verblijf op Bovendonk terug. "Je leeft mee, je bidt mee en leeft samen met elkaar. Ik kijk met tevredenheid terug."

Hans de Jong

Wijdingen:

Door de Coronacrisis zijn er in deze periode helaas geen wijdingen.

Bovendonk Academie

In het eerste weekend van november vindt gewoonlijk de jaarlijkse Bovendonk Academie plaats. Vanwege de Coronacrisis en het feit dat veel activiteiten naar het najaar zijn doorgeschoven, is besloten om dit jaar de Bovendonk Academie niet door te laten gaan.

Afscheid van diaken Vincent de Haas en Ben Hartmann

Aan het einde van het studiejaar 2019-2020 nemen Vincent de Haas en Ben Hartmann afscheid. Als een soort van afscheidscadeau hadden we tijdens het laatste studieweekend in juni een symposium gepland met als werktitel: De diaken in een missionaire Kerk. Vanwege alle beperkende maatregelen kan het symposium nu geen doorgang vinden. Vincent de Haas is met een kleine onderbreking bijna 25 jaar aan de PDOB verbonden en Ben Hartmann is vijf jaar studiecoördinator geweest. Inmiddels zijn hun opvolgers reeds begonnen. Pater Marc Lindeijer SJ, die de afgelopen jaren spiritueel is geweest, wordt staflid in de functie van vormingscoördinator. Mevrouw Martine van Bouwdijk is per 1 mei 2020 benoemd tot studierector. In de nieuwsbrief van november zullen beide nieuwe stafleden zich aan u voorstellen. Tijdens het laatste studieweekend zal in kleine en besloten kring de beide vertrekkende stafleden een gepast afscheid bereid worden.

Jubileum rector Norbert Schnell en diaken Vincent de Haas

Op 29 april j.l. vierde rector Norbert Schnell dat het 25 jaar geleden was dat hij zijn priesterwijding mocht ontvangen voor het Aartsbisdom Utrecht. We feliciteren hem van harte met dit zilveren priesterjubileum en de 25 jaren van dienstbaarheid aan Gods liefde voor mensen. Vincent de Haas vierde op 4 mei j.l. dat hij 12,5 jaar geleden tot permanent diaken werd gewijd voor het Bisdom Breda. Ook hem feliciteren we van harte met dit heuglijke feit. Vanwege het corona-virus is aan beide jubilea in kleinere kring gepaste feestelijke aandacht gegeven.

Afscheid Robert Jan Peeters

Dit studiejaar hebben we afscheid genomen van Robert Jan Peeters als docent systematische theologie. Robert Jan is ruim 20 jaar docent geweest aan Bovendonk. In het eerste semester van het studiejaar 1998-1999 begon hij als docent Christologie. In het studiejaar 2001-2002 kwam daar het vak Soteriologie bij en in het studiejaar 2003-2004 het vak Schepping en genade. Met deze drie belangrijke traktaten in de systematische theologie kunnen we zeggen dat Robert Jan mede zorg droeg voor het hart van de theologische studie. Robert Jan stond bekend als een zeer kundig docent, zowel vakinhoudelijk als ook didactisch. Onder het motto "liever strekken dan bukken" daagde Robert Jan de studenten uit om de theoloog in zichzelf te ontdekken. Naast docent is Robert Jan ook vele jaren lid geweest van de studiecommissie. Wij zijn Robert Jan zeer dankbaar voor de vele tijd en energie die hij aan Bovendonk heeft gegeven. Wij wensen hem alle goeds toe.

www.roeping.nu en gebedskring

Voor nieuwsberichten betreffende het roepingenpastoraat verwijzen we u graag naar onze website www.roeping.nu met eigentijdse video's die een reële inkijk geven in de weg die leidt naar het priesterschap, diaconaat of het religieuze leven. Voor het gebed om roepingen, kunt u zich aansluiten bij de diocesane gebedskring (T 076 5223444 ochtenden, of E gebedskringroepingen@bisdombreda.nl). De eerstvolgende roepingenvesper is op zondag 8 november 2020 in de kathedraal in Breda. De vesper is om 16.30 uur. Vanaf 15.00 uur bent u echter al welkom.

Denkt u ook aan de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk als goed doel? Investeer in de opleiding van priesters en diakens! Uw gift ontvangen wij graag op IBAN NL 93 INGB 0002 5806 80 t.n.v. Stichting PDOB te Breda.

